

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

**100. YILINDA
I. DÜNYA SAVAŞI
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU**

*INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON THE WORLD WAR I
ON ITS CENTENARY*

**03-05 KASIM / NOVEMBER 2014
BUDAPEŞTE / BUDAPEST**

Yayına Hazırlayanlar
Aynur YAVUZ AKENGİN
Selcan KOÇASLAN

ANKARA - 2015

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA BİR TARAFSIZLIK ÖRNEĞİ: ROMANYA (1914-1916)

Ömer METİN* - Liliana Boscan ALTIN**

Özet

Romanya Kralı I. Carol, Birinci Dünya Savaşı'na İttifak Devletlerinin müttefiki olarak girmek isterken, Romanya kamuoyu ve siyasi partiler İtilaf Devletleri tarafını tutuyordu. Romanya hükümeti Birinci Dünya Savaşı başlarken tarafsız kalma yönünde bir karar almıştı. Dönemin Başbakanı Ionel I.C.Brătianu, Birinci Dünya Savaşı sırasında dış politikasının temelini, Romanya toprakları dışında kalan Romenleri ve yaşadıkları bölgeleri, Romanya Krallığı ile birleştirmek üzerine kurmuştu. Bu çalışma, Romanya'nın 1914-1916 yılları arasında büyük Devletlere ve üçlü itilafa yönelik dış politikasında meydana gelen yönelim değişikliğini belirlemeyi hedeflemektedir. Ayrıca Romanya'nın dış politika-da İtilaf devletlerine yönelik yön değişiminin başlangıcını, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile olan ilişkisinin bozulması bağlamında analiz etmektedir. Bundan başka Romanya'nın İttifak Devletlerinden ayrılarak İtilaf Devletlerine doğru yönelişine katkı yapan ana faktörleri de vurgulamaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Romen Dışişleri Bakanlığı (A.M.A.E.) ve Ulusal Arşivleri (A.N.I.C.) temel alınarak ortaya çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Romanya, Birinci Dünya Savaşı, İtilaf Devletleri, İttifak Devletleri.

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, om_metin@yahoo.com.

** Doç. Dr., Bükreş Üniversitesi, liliana.boscan@gmail.com.

MODEL OF NON-BELLIGERENCY IN THE WWI: ROMANIA (1914-1916)

Abstract

As King Carol I of Romania in the pursuit of entering the WWI being ally of the Central Powers, Romanian public and political parties were in favor of the Entente States. The Romanian Government adopted neutrality stance in the beginning of the WWI. Basis of the foreign policy followed by the Prime Minister Ionel I.C.Brătianu during the WWI was to include Romanians who lived outside of the mainland into the Romania Kingdom and combine their soil into mainland. The present study aims to determine the change in Romanian foreign policy toward great powers and triple entente during the period between 1914 and 1916. Furthermore, beginning of the transition experienced in the foreign policy direction of Romania toward Entente States was analyzed in the context of breakdown of its relationships with Austro-Hungarian Empire. Besides, essential factors contributing to dispersing of Romania from the Central Powers and its orientation toward Entente Powers were emphasized. Findings obtained in this study were revealed based on the archive of the Romanian Ministry of Foreign Affairs (A.M.A.E.) and National Archives (A.N.I.C.)

Key Words: Romania, World War I, Entente States, Central Powers.

Giriş

1883 yılında Romanya Krallığı ile Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında gizli bir Üçlü ortaklık anlaşması imzalanmasına rağmen Romanya, Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında tarafsız kalmayı tercih etmişti. Diğer yandan bu durumun, Birinci Dünya Savaşı'nın fitilinin ateşlendiği yer olan Balkanların neredeyse ortasındaki konumuna bağlı olarak, Romanya'nın iç ve dış siyaset yaşamını derinden etkilememesi şaşırtıcı olurdu.

Bir yüzyıldan fazla süredir, Osmanlı İmparatorluğu'nun düşüşü ve bu imparatorluğun yönetimi altındaki Güney Avrupa uluslarının bunu teyidi (isyanlar ve ayrılıkçı hareketler) bir “Doğu Sorununu” ortaya çıkarmıştı ve bu Avrupa diplomasisinde ana sorun haline almıştı. Ülkeler arasına büyük ve çözülemeyen sorunlar getiren Avrupa'daki yükselen milliyetçilik, ileri derecede saldırgan bir ortam yaratmıştı. Bu durum, askeri ulusal politikaları tartışan, saldırganlığı doğal ve sağlıklı hasletler olarak haklılaştıran Darwinci kavramların etkisiyle daha da ateşlenmiş ve ırka dayalı milliyetçiliğin yükselişe geçmesine neden olmuştu. Benzer değerlendirme, güçler dengesi siyasi manevralarıyla ilgili yapılmış ve bu güçlerin birçoğu kraliyet onayı için yarışmıştır. Kısaca, kendilerini zorla empoze eden bu hükümetler ve liderler tanımlarına bağlı olarak baskın olmayı hedeflemişler ve çoğunlukla da başarılı olmuşlardır. Uluslararası bağlamda, bu durumun anlamı, anlaşmazlıkların gittikçe artan şekilde ulusal varlık savaşıyla çözüleceği anlamına gelmekteydi.

Tek odağın askeri ve diplomatik ilişkiler olduğu böyle bir ortamda, durum hiç de şaşırtıcı değildir. 1870'lerden itibaren, hem büyük hem de küçük Avrupa Güçleri, karmaşık bir ortaklık ağıyla birbirine örülmüşlerdi. Bu anlaşmalardan birçoğu gizliydi (veya önemli gizli maddeleri vardı); ayrıca “tarafın” geri adım atmaması gittikçe artan daha tehlikeli anlaşmazlıklara neden oluyordu.

Yukarıda bahsedilen bu bulaşıcı askeri ve diplomatik atmosferde etkili bir güç olan Almanya Kayzeri II. Wilhelm, Almanya'ya haklı olduğu yeri kazandırmak için yirmi yıl boyunca “*Weltpolitik*” siyaseti izlemiştir. Bunu yapabilmek için, her türlü maliyetli silahlanma yarışı başlatmış, Almanya ve onun Orta Av-

1 Alman Başbakanı Otto Von Bismarc'ın Almanya'yı birleştirmek için kullandığı Realpolitik politikasına karşı Alman İmparatoru II. Wilhem tarafından ortaya atılan siyasi terimdir. Weltpolitik'e göre Almanya, uluslararası büyük bir güç olmak için geniş bir donanmaya sahip olmuş ve sömürge yarışında Afrika'da İngilizler ile ciddi bir rekabet içine girmiştir.

rupa ortağı Avusturya-Macaristan'ın çevresinde bir ortaklık sistemi oluşturmaya girişmiştir. II. Wilhelm'in Avrupa siyasetinde dengeleri değiştirmeye yönelik bu çabaları; İngiltere'yi, Fransa'yı ve Çarlık Rusya'sını (hepsi geleneksel ve siyasi düşmanlar olan) Üçlü İtilaf adı altında ittifak yapmaya zorlamıştır.

Tarafsızlık ve Romanya: Zorlu Denge

Birinci Dünya Savaşına götüren sebepler arasında, 1908'deki Bosna Krizi gösterilebilir ve bu sorun Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'le birleşimiyle ateş almıştır. Bu birleşme Rusya'yı küçük düşürmüş ve onun Balkanlardaki ortağı Sırbistan'ı öfkelenmiştir. Balkan savaşlarının sonuçları, Avusturya-Macaristan ve Sırbistan arasındaki Bosna-Hersek Krizine çözüm bulamadığı gibi, sorunları daha da derinleştirmiştir. Bunun bir sonucu olarak Avusturya-Macaristan Arşidükü Franz Ferdinand ve eşinin, 28 Haziran 1914 günü Sırp suikastçı tarafından öldürülmesi, I. Dünya Savaşı felaketini başlatmıştır.

İttifak sistemleri, Avrupa liderleri ve toplumlarının genelde takındığı savaşçı tutumlar, bir domino etkisi başlatmış ve bu kısa sürede ülkelerin büyük çoğunluğuna ya İttifak Devletlerinin (Almanya ve Avusturya-Macaristan) ya da Üçlü İtilaf Devletlerinin (İngiltere, Fransa ve Rusya) tarafında olmalarını zorunlu kılmıştı.

28 Temmuz tarihinde Avusturya-Macaristan, Sırbistan'a savaş ilan etmişti. Bu olay trajik haftanın başlangıcıydı. 31 Temmuzda, Almanya, Rusya'ya savaş ilan etmiş, Ağustos'un 3'ünde de Fransa'ya savaş ilan etmişti. Aynı gün Almanya, Belçika topraklarını işgale başlamıştı. Ertesi gün, İngiltere Almanya'ya savaş ilan etmişti. Bu gelişmeler karşısında Romanya'daki şaşkınlık ve duygu hali inanılmazdı.

Karpat Dağları ve aynı zamanda Prut Nehri konusunda, Romanya'nın bu bölgelerle ilgili milli hak iddiaları bulunmaktaydı. Bu sorunlardan ilki Romanya'nın Avusturya-Macaristan ile ikincisi ise Rusya ile siyasi kriz yaşamasına neden oluyordu. Romen hükümeti, iki çözüm yolu arasında, en avantajlı olanıyla ilgili bir karar vermek zorunda kalmıştı. Peşinden koşulan kazancın önemini hesaplamak için matematiğe başvurmak yeterli değildi. Bunu elde etmek için aynı zamanda bir denge kurulmalıydı. Birinci Dünya Savaşı'nın patlamasından sonra Romanya'yı kurmak zorunda olduğu oldukça güç bir denge

beklemekteydi. Çünkü riske giren sadece Romanya'nın milli umutlarının gerçekleştirilmesi değil, aynı zamanda devletin varlığının sürdürülmesiyle ilgiliydi. Yanlış bir manevra, kötü bir hareketle küçük Romanya devleti, etrafında çarpışan devler arasında ezilebilirdi.

Romanya, 1883 yılından beri savunmacı bir ortaklık olan İttifak Devletlerinin bir üyesiydi. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Balkan Savaşları sırasındaki Romanya'ya yönelik saldırgan tutumu ve Romanya'nın Avusturya-Macaristan ülkesinde bulunan Transilvanya üzerindeki milli çıkarları, Romanya liderlerini, özellikle 17 Ocak 1914 tarihinde Başbakan olan Ion I.C.Brătianu'yu, tarafsızlık anlamında bir konum edinmeye itmişti. Buna karşın Kral I. Carol, Romanya'nın (P.P.Carp ve diğer Alman hayranı unsurlarla birlikte) İttifak birliğine, özellikle uzun süredir devam eden Rus tehdidi karşısında katılacağını umarak 3 Ağustos 1914'te Kraliyet Konseyini toplamıştı.

Yapılan uzun tartışmalar sonunda tarafsızlık fikri galip geldi. Kraliyet Konseyi, İttifak Devletlerine yönelik sorumlulukların yerine getirilmesini (*Casus foederis*²) mecbur koşan kararı yok saymayı ve cepheleri güçlendirecek tedbirler almayı değerlendirmek üzere kararını verdi. Bu nedenle silahlanma muhtemel hale gelecek ve Romanya, uygun zaman geldiğinde ve çıkarları gerektirdiğinde savaşa girmek üzere silah omuzunda hazır olarak bekleyecekti. 1883 anlaşmasının ikinci maddesi, şu içeriğe sahipti: “Eğer Romanya kendi tarafından bir kışkırtma olmadan, bir saldırıya uğrarsa, Avusturya-Macaristan saldırgana karşı derhal, destek ve yardım sağlayacaktır. Avusturya-Macaristan aynı koşullarda bir saldırıya uğrarsa, Romanya ile olan yakın sınırlarından biri vasıtasıyla derhal sorumluluklar yerine gelecek “*Casus foederis*” durumu yürürlüğe girecektir.”³

Buna karşın Başbakan Brătianu ve Romanya'nın diğer siyasetçileri (muhafazakar rakipleri olan Take Ionescu ve Nicolae Filipescu da dâhil), anlaşmanın doğası gereği tamamen savunmaya yönelik olduğunu ve bu yüzden operasyona yönelik olmadığını çünkü İttifak Devletlerinin silahlı saldırganlıklara başla-

2 **Casus foederis:** Devletlerarası yapılan anlaşmaların hangi şartlar gerçekleştiğinde işlerlik kazanacağı anlamında kullanılan deyimdir; İttifakta bulunan dost devlet saldırıya uğradığında, ittifaktaki diğer devletler “casus foederis” göstererek, saldırıyı yapan devlete savaş açarlar.

3 Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins ve diğerleri, **Istoria României**, Enciclopedică, 1998, s. 414.

dığını belirtmişlerdir. Brătianu, İttifak Devletlerinin Romanya'yı planları için varsayılan destekçileri olarak gördükleri ama bunu savaşa kadar gizledikleri gerçeğinin altını çizmektedir. Aynı zamanda Romanya'nın milli konular üzerine küçük bir ulusu bastırmak için tasarlanan bir savaşa çok zor katılabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak, Brătianu hem kamu duyarlılığı, hem de "Romanya milliyetçiliği" gözlemlediğini ve bunun bariz şekilde Avusturya-Macaristan'a karşı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenlerden dolayı Kraliyet Konseyi, büyük oy oranıyla tarafsızlık yönünde karar kılmıştır⁴ (İttifaklarla yapılan anlaşmaya sadık kalınması yönünde sadece P.P. Carp oy vermiştir). Bu karar Romanya'ya siyasi, diplomatik ve askeri olarak savaşa hazırlanabilmesi için ihtiyaç duyduğu zamanı sağlamıştır. İkinci olarak bu tarafsızlık kararı, Romanya'nın ulusal emellerine ulaşması adına savaşa girmek için en uygun anı elde etme fırsatına sahip olacağı anlamına geliyordu.

Muhafazakâr Parti lideri ve Alman hayranı olan P.P. Carp⁵ Kral Konseyi sonrasında yaptığı açıklamada "Üçlü İtilafa katılmayı ve sonra anında Rusya'ya karşı savaş ilan etmeyi istedim. Biz kamuoyunun düşüncesi hakkında konuşuyoruz. Başkası umurumda değil. Devlet adamlarının görevi kamuoyu fikrinin kendisine önderlik etmesini beklemek değil tam aksine kamuoyu fikrine önderlik etmektir," diyerek alınan kararı ve Başbakan Brătianu'yu ağır şekilde eleştirmiştir⁶. Al. Marghiloman⁷ hatıralarında Kral Konseyi kararlarını büyük güçler açısından şu şekilde özetlemiştir; Avusturya-Macaristan elçisi Czernin⁸ yeterince

4 **Adevărul**, Nr XXXII, 21 Temmuz 1914.

5 P.P. Carp: Romen siyasetçi ve devlet adamı, 1907-1913 yılları arasında Muhafazar Parti Başkanlığını yürütmüş, 1901-1902 ve 1911-1912 yılları arasında iki kez başbakanlık yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı öncesi Romanya'nın Almanya yanında yer alması yönünde siyaset yürütmüştür. Bk., Nicolescu, Nicolae C., **Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862-2006)**, București, Editura Meronia, 2006, s. 93-96.

6 Al. Marghiloman, **Note politice**, C I, Editura Scripta, București, 1993, s.7.

7 Alexandru Marghiloman (1854-1925): Muhafazakâr Partili Romen siyasetçi ve devlet adamı, 1918 yılında bir yıl başbakanlık görevini yürütmüştür.

8 Count Ottokar Czernin (1872-1932): 1913-1916 yılları arasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Bükreş Elçisidir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın son iki yılında Dışişleri Bakanlığı da yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk., William L. Mathes, "Czernin, Count Ottokar (1872-1932)" (Ed.) Spencer C. Tucker, **The European Powers in the First World War: An Encyclopedia**, New York, 1996, s. 205.

tatmin olmuştu, Almanlar hayal kırıklığına uğramışlardı. Rus elçisi Poklewksy⁹ endişeliydi ama yine de umutsuz değildi¹⁰.

Kral Carol oldukça hayal kırıklığına uğramış olsa da, bu değerlendirme İtilaf Devletlerinin safına katılma anlamına geliyordu. 10 Ekim 1914 tarihinde Kral I. Carol'un ölümü ve tahta Kral Ferdinand'ın (Almanya'ya duygusal olarak sadıktı ama eşi Kraliçe Mary yarı İngilizdi) geçmesi, İtilaf Devletlerine katılma yönünde siyasi ve diplomatik çalışmalara daha fazla bir etki sağlamıştı. Ion I.C.Brătianu şimdi Romanya'nın yerel ve uluslararası politikalarının sanal patronu haline gelmişti.

Romanya, dış politikasını yeniden yönlendirmeye çalışırken savaş patlak vermişti. Macar karşıtı düşüncelerin yükselmesiyle, Balkan savaşlarının sebep olduğu dargınlıklar (Avusturya-Macaristan ile Bulgaristan'a karşı) ve Rusya'nın Romanya milli çıkarları için daha küçük bir tehdit olacağı algısı, Avusturya-Macaristan'ı kilit faktörler haline getirmişti. Rusya ile yumuşayan havanın bir sonucu olarak Haziran 1914 tarihinde Çar ve ailesi Kral Carol'a Köstence'da resmi bir ziyarette bulunmuşlardı.

Rusya medyası, Çar'ın ziyaretini övgü dolu ifadelerle duyurdu ve birçok makalede "tarihi gün" olarak analiz etti. Bu durum özellikle Romanya-Rusya yakın ilişkisinin öneminin vurgulanması ve müttefiklere yönelik Romanya dış ilişkilerinin yöneliminde ciddi bir değişiklik anlamına geliyordu. Romanya'nın İttifak Devletlerinden ayrılması, Rusya için büyük bir diplomatik başarı olarak algılanmıştı. Rusya'ya yöneliminden sonra, Rus Dışişleri Bakanı Sazonov, Romanya'lı meslektaşına St. Petersburg'da candan bir teşekkür tebrikinde bulunmuş ve aynı şekilde Rusya Delegasyonu Romanya'da ağırlanmış ve taraflar Rus-Romen ilişkilerindeki olumlu gelişmeleri kutlamışlardır¹¹.

Köstence buluşması, Viyana'dan ve Berlin'den şüphe çekici gözüküyordu. 3 Haziran 1914 tarihli "*Petersburgkaia Gazeta*" gazetesi, Köstence ziyareti gününde, Alman Bankerlerin Bulgaristan'a verecekleri borçlara onay verdiklerini, aynı zamanda İmparator Wilhelm, gelecekteki Avusturya-Macaristan İmparatoru

9 Stanislav Poklewski-Koziel (1868-1937) : Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı sırasında Bükreş Elçiliğini yapmıştır.

10 Marghiloman, **a.g.e.**, s. 236.

11 **Arhivele Ministerul Afacerilor Extene (A.M.A.E.)**, fon 71/1914, E2, Bölüm II, C 13, Petersburg'dan Politik Raporlar, 1914, s. 44-99, 100-101.

Arşidük Franz Ferdinand'a, Çar'ın Köstence ziyaretine bir yanıt olarak misafir olmuştu¹².

Alman Hükümetinin reaksiyonu, Bükreş'teki politika yapıcılar üzerinde önemli bir etki bıraktı ve Almanya'nın desteği Avusturya-Macaristan'la olan anlaşmanın devamlılığına bağlandı. Berlin'in tutumunun açıklığa kavuşturulması tam zamanında gerçekleştirilmişti. Alman ve Avusturyalı liderlerin toplantısından Viyana'nın Balkan politikasında Berlin'in onayını almak ve karşılıklı işbirliği sonuçları çıktı. Bu gelişme Romen kamuoyunda Alman diplomasisinin Romanya'ya yönelik tutum değişikliğine gittiği şeklinde yansıtıldı. Almanya'nın konumu, Viyana'daki Alman Elçisi Tschirschky tarafından Romen elçi Edgar Mavrocordat'a 4 – 17 Haziran 1914 tarihleri arasında yapılan ikili görüşmelerde net bir şekilde yansıtıldı. Bunun üzerine Romen Diplomat Mavrocordat, Romen Dışişleri Bakanı Em. Porumbaru'ya gönderdiği bir raporda; Avrupa diplomasisinde oluşan yeni şartlar altında Almanya'nın, Romen hükümetinden açık ve net tavırlar beklemekte olduğuna vurgu yapmıştı. Çünkü Alman Elçisi, Romanyalı meslektaşını, eğer Avusturya dostluğunu reddederse, Romanya'nın Almanya ile iyi ilişkilere sahip olmayacağı konusunda açık şekilde uyardı¹³.

Başbakan I.I.C. Bratianu'nun ve Kral I. Carol'un Avusturya-Macaristan ve Almanya temsilcilerine Bükreş'te Rus Çarı ve Sazonov'la yaptığı görüşmelerle ilgili bilgi verdiği gerçeği, İttifak Devletleriyle olan ilişkilerini, devlet çıkarlarına hizmet ettiği sürece tehlikeye atmama arzusunu yansıtmıştır. Bu bakış açısından, Romanya için toplantı bir başarıydı çünkü Romanya hükümeti Güney Doğu Avrupa'daki statükonun devamı için Rusya'dan edineceği desteği garanti altına almıştı. Sazonov ve I.I.C. Bratianu tarafından gizlenen gerçek, Avrupa'da bir ayrılık çıkması durumunda, Romanya ve Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesiydi. Sazonov için Romanya'nın herhangi bir durumda Rusya'ya karşı bir harekete girişmesine neden olabilecek bir sorumluluk altına girmemesi önemlidir. I.I.C. Bratianu için, Rusya'ya yakınlık, sadece Romanya'nın ulusal hayallerine ulaşması için destek edinmesi açısından önemlidir¹⁴.

12 A.M.A.E., fond 41/1914, E2, Bölüm II, C 13, s. 124-125.

13 A.M.A.E., Fond 71/1914, E2, Bölüm II, Viena 1914-1924, C 24, Viyana'dan Romanya Elçisi Edgar Mavrocordat'ın Romanya Dışişleri Bakanı Em. Porumbaru'ya gönderdiği 3 / 16 Haziran 1914 tarihli Rapor.

14 A. Iordahe, **Reorientarea politică a României și neutralitatea armată: 1914-1916**, Paideia, 1998, s. 72-73.

İngiliz diplomasisinin rolüyle ilgili olarak, çok daha az aktif olduğu söylenebilir. İngiliz diplomatik yazışmaları, Güney-Doğu Avrupa bölgesine özel bir ilgi duyduğunu göstermiş; ama bölgedeki devletlerin siyasi yönelimiyle ilgili, siyasi veya askeri grupları birini diğerine tercih edecek şekilde açık bir etkileme niyeti ortaya koymamıştır. Tarafsız uzlaştırmacı şekline bürünen İngiliz diplomasisi, Güney Doğu Avrupa ülkeleri arasında köprü kurma ve İtilaf Devletlerinin etki alanı içine çekme amacıyla doğrudan müdahale etme konusunda daha az aktif bir tutum sergilemiştir.

Bunun yanında, Romanya siyasi seçkinlerinin büyük çoğunluğu, Brătianu ve onun Ulusal Liberaller grubundan muhafazakâr hizip liderlerine kadar (Ionescu ve Filipescu), bariz şekilde Fransız ve İngiliz hayranlığı sergiliyorlardı. Buna bağlı olarak, 1914-1916 arası dönem, Romanya'nın herhangi bir savaş olmadan ortaya çıkan, diplomatik yönelimi anlamında bir değişim dönemi olarak görülebilir. Bunun ışığında, Romanya'nın savaşa girmedi gecikmesi üzerine birçok spekülasyonlar, karşılıklı suçlamalar ve hangi tarafta savaşa katılacağı konusunda anlamsız yorumlar ortaya çıkmıştır.

1914 ve 1916 arası dönemde Başbakan Brătianu'nun bazı önemli hedefleri vardı. Her şeyden önce, son derece tehlikeli bir dönemde mümkün olduğu ölçüde "Romanya Vatanseveri" sayılacak kadar Romanya'nın kazanımlarını en yüksek seviyeye çıkaracak, sınırların dışındaki bölgelerde yaşayan Romenleri, Romanya Krallığı topraklarıyla bütünleştirme programı hedefiyle bağlantılı olarak, Romanya'nın özgürleşme hareketini korumaya kendini adanmıştı. Bunu gerçekleştirirken, Brătianu sadece "en iyi anlaşmayı" aramıyordu. Bundan ziyade, birçok Romen'in, Romanya Ulusal Devletine ait olduğunu düşündüğü bölgeleri Romanya topraklarına katmak için gayret ediyordu.

İlk olarak yukarıda bahsedilen bölgelerin başında Avusturya-Macaristan dâhilinde Transilvanya geliyordu. 1914 ve 1916 yılları arasında savaşta İttifak Devletlerinin şansı iyi gidiyor gözüksüğünden, bu toprakların Romanya'ya katılmasında diplomatik ve askeri gecikme söz konusuydu.

İkinci olarak, Brătianu, Romanya Krallığı'nın güvenliğini ve Krallık hanedanını mümkün olduğu kadar muhafaza etmek istemişti. Başarılı olmuş olsa bile, Romanya Krallığı 1914'den önceki haliyle var olmazdı. Elbette kendisi Romanya'yı bir sonraki ulusal bütünleşme seviyesine getirme konusunda istekliydi; ama aynı zamanda kurulmasında kendi babasının önemli rol oyna-

dığı devletini tehlikeye atmayacak kadar da bilinçliydi. İttifak Devletlerine karşı bir savaş 1400 kilometrelik Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Türkiye ve Alman askerlerine dönük olarak iki cephe (Kuzey ve Batı'da Karpatlar; Güney ve Doğu'da Tuna) üzerinden yürüyebilirdi. Bu da birden fazla cephede birkaç devlet ile aynı anda savaş anlamına gelmekteydi.

Üçüncü olarak, Romanya'yı savaşa başarılı şekilde hazırlama arzusundaydı ve savaşa, Romanya'nın çıkarlarına en uygun olduğu ve kazanma şansının en yüksek olduğu zamanda girmeyi istiyordu. Bu hazırlık hem Romanya'nın diplomatik hem de askeri durumunun uygun hale getirilmesini gerektiriyordu. 1913 yılındaki tüm diplomatik başarılarla karşı, İkinci Balkan Savaşı Romanya ordusunun nasıl hazırlıksız olduğunu gösteriyordu. Brătianu, 1914 yılında hem Savaş Bakanlığını hem de Başbakanlığı devir almıştı. Sadece bütçe, malzeme temini ve eğitimin yanında, İttifak Devletlerinden stratejik olarak İtilaf Devletlerine doğru yönelmek için zamanına ihtiyacı olduğunu biliyordu. Romanya planlaması, Avusturya-Macaristan'la koordinasyon halinde Rus tehdidine yönlendirilecek şekilde yapılmıştı; artık bunun tersine çevrilmesi gerekiyordu. Askeri bütçe %20 artırılırken (1913 yılında 81,6 milyon ley; 1914 yılında 97,9 milyon ley), silahlar ve cephane için destekleyici bütçe tahsisi 1914-1915 tarihinde toplamda 203 milyon leye ulaşmıştı. Asker ve silah toplama gayretleri yurtdışına uzanmıştı. Subay eğitimleri genişletilmiş 1916 yılında 20.000 rütbeliye ulaşılmıştı; bu rakam 1913 yılında sadece 8.500 idi. Savaş mevzileri desteklenmiş ve 1913 yılındaki 400.000 asker sayısı 1916 yılında 833.000'e artı 416.000 yedek askere çıkmıştı¹⁵. Elbette bunlar etkileyici başarılarıydı, ama görüldüğü kadarıyla yetersizdi. Aynı zamanda Romanya ekonomisinin tamamen hükümet kontrolüne alınmasının ciddi anlamda olumsuz etkiye neden olduğu da hatırlanmalıdır.

Son olarak, Brătianu bir yandan inatla öfkeli gruplara, fırsatçılara direnirken diğer yandan elini güçlendirmek isteyen tüm tarafların baskısı altındaydı. Bu durum, Romanya'nın seçeneklerinin sonuna gelmeden önce iki yıl kazanım sağlama kararlılığını ve yeteneğini göstermesinin bir ödülüydü. 1914-1916 yılları arasında Bükreş, diplomatik pazarlıklar ve dezenformasyon çabalarıyla, herkesin herkesle konuşması sonucu siyasi bir girdap içinde dönüyordu. Başbakan Brătianu, amacına ulaşmak için tüm bunlardan, kararsızlık suçlamasıyla yıkıl-

15 **Enciclopedia României**, C 1, Cultura Națională, București, 1938, s. 887.

mış kendi imajı da dâhil her şeyden faydalandı; ama hiçbir zaman Romanya'nın İttifak Devletlerine karşı savaşa gireceğinden şüphesi olmamış ve ihtiyatını bozmamıştı. Savaşın ilk yıllarında ne pahasına olursa olsun tarafsız kalmayı hedefleyen Brătianu, muhalefet tarafından ağır eleştirilere maruz kalsa da tarafsızlık konusunda kararlı kalmayı başardı. Romanya siyasi tarihinde Brătianu'nun elinden geldiğince ölümcül anlardan başarıyla kurtulabilmesi hayranlık vericidir.

Brătianu, Romanya'nın hedefinin sadece İtilaf Devletleri tarafına katılmasıyla başarılabilceği düşüncesine göre karar aldığı için, ana sorun Rusya'ydı. Rusya İmparatorluğu bariz şekilde yayılmacı bir karakterde ve Romanya topraklarına (1878'de Romanya'nın bağımsızlığı karşılığında Besarabya bölgesini Romanya'dan söküp alması yüz kızartıcı bir durumdu) yerleşme eğilimi göstermekteydi. Aynı zamanda İngiltere ve Fransa'nın Romanya ile ilgilenmesini istediği bir İtilaf Devletleri ortağıydı. Romanya'nın savaşa İtilaf Devletleri tarafında başarılı şekilde dâhil olması için, Rusya'nın İngiliz ve Fransızların lojistik ihtiyaçları ve ihtiyaç duyulan çok büyük miktardaki askeri destek için bir boru hattı gibi hizmet etmesi gerekiyordu. Aynı zamanda Rusya'nın güvenilir şekilde politik ve askeri müttefikler edinmesi gerekiyordu, eğer Romanya'ya güven verip müttefik olur ve savaş sonunda iki taraf da memnun olursa, bu sayede 1878 yılı için günah çıkarmış olacaktı. Fakat Başbakan Brătianu'nun babası 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Rusya'ya güvenmesinin kurbanı olmuştu. Bu nedenle kendisi Rusya'ya tekrar güvenerek tarihin günahını yeniden üzerine almaya hazır değildi.

Rusya'ya yönelik güvensizlik ve Alman hayranlığı, paradoksal olarak İtilaf Devletleri yanlısı konumlanmaya yönelik değerlendirme için Brătianu tarafından kullanılmaya başlamıştı. Brătianu'nun gördüğü kadarıyla, İttifak Devletleriyle müttefiklik mantıklı bir düşünce değildi. Eğer Romanya, Avusturya-Macaristan'a karşı müttefik olur ve kazanırsa, ulusal programı büyük oranda yerine getirilmiş olacaktır. Eğer İtilaf Devletleri kaybederse, İkili Monarşi kendi azınlık problemlerine bağlı olarak tüm Güneydoğu Avrupa'yı yönetimi altında tutabilmek için yeterince güçlü kalamazdı. Romanya Krallığı, Alman hanedanlığıyla birlikte sanal bir oluşum içinde olsa da muhtemelen varlığını sürdürecektir. Diğer yandan eğer Romanya Rusya'ya karşı müttefik olur ve kazanırsa, kazanımı oldukça az olacak (Besarabya ve muhtemelen Bucovina'nın bir bölümü) ve gelecekte geleceğin güçlü ve intikamcı Rusyası ile çekişmek zorunda kalacaktır.

Bunun yanında eğer Rusya kazanırsa, Romanya, ya Slavların İstanbul'a doğru zafer yürüyüşü sırasında yutulur ya da bir derebeylik seviyesine indirgenebilirdi¹⁶.

Rusya ile uğraşmak son derece moral bozucuydu. Fakat kimin Kuzey Bucovina'yı alacağı sorusu bir tartışma konusuydu. Bu yüzden, Batı Banat'ın sahipliği konusunda hem Romanya hem de Sırbistan hak iddiasında bulunmuştu. Bunun yanında, Ruslar savaş kendileri için kötü gitmeye başladığında görüşmelere en açık taraf haline geliyor (elbette savaşa girmenin Romanyalılar için en arzu edilmediği bir dönemde); ve savaş daha iyiye gitmeye başladığında her konuda en fazla engel çıkaran taraf olmaya başlıyorlardı. (elbette Romanyalıların bakış açısından savaşa girmenin en arzu edilir olduğu dönemler)

Savaşın her iki tarafında da savaş süresinin çok kısa süreceği düşüncesi hâkim olduğundan, uzun dönemi ihmal ederek hazırladıkları saldırı ve manevra için acil durum planlarına bağlı olarak, sorunlar daha da karmaşık hale gelmekteydi. Bu "kısa savaş illüzyonu", Eylül 1914'deki Marne Savaşı'yla, birbiri ardından gelen mevziden mevziye savaşlarla ortadan kalkmıştı. Bunun sonucunda, iki koalisyonu genişletmeye yönelik çabalar yoğunlaşmıştı. Güneydoğu Avrupa, stratejik öneminden dolayı her iki tarafın da temel hedefiydi.

Brătianu'nun ustaca diplomasisi sayesinde, 1 Ekim 1914 tarihinde Romanya Hükümeti, Rusya ile gizli bir anlaşma imzalamıştı. Bu anlaşmada Romanya, İtilaf Devletlerine iyi niyetli bir tarafsızlık sözü vermişti. Bunun karşılığında, Çar Hükümeti Romanya'nın Avusturya-Macaristan Monarşisi topraklarındaki Romanyalıların oturduğu yerler üzerindeki haklarını tanıyacak ve Romanya'nın savaş sırasında buraları işgal etme şartıyla bu toprakların Romanya ile bütünleştirilmesine destek vereceği sözünü vermişti.

Romanya'nın İtilaf Devletlerine yaklaşmasının bir yansıması olarak 11 Ekim 1914 tarihinde, Ion I.C. Brătianu, Rusya'yı St. Petersburg Elçisi C.Diamandy vasıtasıyla "İttifak devletlerinin" Türkiye'ye yönelik askeri yardımlarının yolda durdurulduğu¹⁷ konusunda, İtilaf Devletleri, Türkiye ile ilişkileri kesmeden önce bilgilendirmişti. Romanya elçisi, İstanbul'dan Bükreşe "Romanya'nın Av-

16 C. Gane, **P.P. Carp și locul său în istorie**, Editura Ziarului Universul, București, 1936, vol. 1, s. 297.

17 **Arhivele National Istorice Centrale (A.N.I.C.)**, fond Casa Regală, Dosar no 2, Telegrama din 11 Octombrie 1914.

rupa sorunlarına çok erken karışarak büyük bir risk aldığı çünkü hangi tarafın başarılı olabileceğinin bilinemeyeceğini ve Romanya'nın kendisini böyle bir oyuna kattığını, Alman-Avusturya-Macar zaferi durumunda, bağımsız devlet olarak kendi varlığını tehlikeye attığını” söyleyen bir bilgi geçmişti¹⁸. Bundan başka Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bükreş Elçisi Czernin daha önce Romanya'nın reddettiği İttifak Devletlerine ait atların Türkiye'ye transit geçişine izin verilmesini tehditvari bir diplomatik dil ile Romen hükümetinden istemiştir¹⁹. Romanya aynı zamanda Avusturya-Macaristan'a buğday ihraç etmeyi de durdurmuş ve akaryakıt sadece cephane ve tıbbi malzemeler karşılığında verilmiştir²⁰.

Romanya ile hem İtilaf Devletleri hem de İttifak Devletleri arasındaki yanlış anlamalar, zamanla “arkadaşça” yöntemlerden “tehdit” seviyesine varan derecelere yükselmiştir. Almanya, eğer Besarabya'nın İtilaf Devletlerince Romanya'ya teklif edilmesi durumunda, Transilvanya ve Bukovina'nın da Romanya'nın dikkatini İttifak güçlerine çekebileceğini düşünüyordu. İttifak Devletlerinin Türkiye'ye mühimmat gönderilmesi noktasındaki acil ihtiyacı, Kont Tiza'yı daha uzlaştırıcı duruma getirmiş, cephanelerin Türkiye'ye geçmesi karşılığında Bucovina'daki bazı bölgeleri Romanya'ya vermeyi kabul etmiştir²¹. Almanya, Romanya'yı saldırgan tarafsız olarak görmüş, Berlin'deki Romanya Elçisi, Almanya'nın “Romanya'nın Türk boğazlarının Çar'ın eline geçmesinde büyük çıkarları olabilabileceği” yönünde çekincelerinin bulunduğunu rapor etmiştir.²² 9 Temmuz 1915 tarihinde, İttifak Devletlerinin stratejik ihtiyaçlarına dayanarak, Romanya'ya önerebilecekleri en büyük teklif: Besarabya, Bukovina ve bir otonomi olmasa da Transilvanya'daki Romanya rejimini geliştirmek olacaktı²³.

İtilaf Devletleri için Romanya ile politik toplantılar konusunda görüşmeler Haziran-Temmuz 1915'ten itibaren ölü bir noktaya gelmişti. Birleşik Krallığın Romanya elçisi Sör George Barclay ile Fransa'nın Bükreş Büyükelçisi C. Blondel, Başbakan Brătianu'ya Almanya'nın, Romanya topraklarından cephaneleri

18 A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar no 52, Telegrama din 29 Octombrie 1914.

19 A.g.b.

20 A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar 2.

21 A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar 33/1915.

22 A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar 2/1915.

23 A.N.I.C., fond Casa Regală, dosar no 32/1915.

tren vagonlarında iki katlı zemin kullanarak geçirmeyi başardığını söylemiştir. Bunun üzerine Romen Başbakan sert şekilde İtilaf Devletlerine ahlaki yönden bağlı olduklarını ifade etmiştir²⁴. Bundan başka Romanya Askeri Ateşesi Albay Vasile Rudeabu, askeri malzeme satın almak için Paris'e gönderildiğinde, kendisine Fransız Savaş Bakanı A.Millerand, Müttefiklerin safına katılmadıkça Romanya'ya silah verilmeyeceği bilgisini aktarmıştır²⁵.

Aynı zamanda, Brătianu, İtalya ile iki gizli anlaşma yapmayı başarmış; bu anlaşmalardan ilkinde iki devlet tarafsızlığın ortadan kalkacağına dair önceden haber verme (23 Eylül 1914)²⁶ ve ikincisinde Avusturya-Macaristan saldırısında birbirlerine ortak destek verme konusunda uzlaşmışlardı (6 Şubat 1915). Gerçekte bu Romanya-İtalya iş birliği çok az bir değere sahip olmasına rağmen, anlaşmalar Brătianu'nun elini güçlendirmiş ve Romanya'nın tarafsız konumunu kısa vadede desteklemiştir.

Brătianu'nun bu diplomatik başarıları, Romanya'nın savaşa gerçek anlamda girmek zorunda kalmadan, kendi toprak hakkı iddialarına yönelik destek sağlanmasını beraberinde getirmişti. Özellikle Rusya ile yapılan anlaşma, askeri veya yerel olarak hazır olmadan, Romanya'yı savaşın içine çekmeye çalışan baskıları Brătianu üzerinden almıştı. İttifak Devletleri, Romanya'nın bu noktada savaşa kendilerine karşı girmediğinden memnun durumdayken, 1914'te Romanya'nın tarafsızlığının kendileri aleyhine, İtilaf Devletlerinin yanında yer alma kararı ile bozulduğunu anlamamışlardı.

İtilaf Devletleri safında savaşa girme konusunda iç destek 1915 yılı ortalarında artmaya devam etmiştir. "Tüm Romanyalıların Politik Birlik İttifakında" çok çeşitli yeni dernekler ortaya çıkmış; bunların hepsi ulusal ideal için askeri gücün artırılması gerektiğine inanmakta ve sıkça düzenledikleri mitinglerde Avusturya-Macaristan topraklarındaki Romen bölgelerinin Romanya Krallığı ile birleşmesini dile getirmekteydiler. Büyük ve Birleşik Romanya için yapılan büyük mitinglerden birisi de 1915 yılında Piteşti'de düzenlenildi. Bu toplantıda Nicolae Titulescu, Transilvanya'nın Romanya medeniyetindeki yerinden bah-

24 **Biblioteca Națională a României**, fond Saint Georges, arhiva N. Filodor, CCCXCVI/8, Telegrama din 20 mai/2 iunie 1915.

25 Eliza Campus, **Din politica externă a României 1913-1947**, Ed. Politică, București, 1980, s. 98.

26 **A.M.A.E.**, fond 71/1914, E2, Bölüm II, C 19, s. 131-134.

setti. Titulescu'ya göre Romanya, Transilvanya olmadan bütünlüğüne erişmiş olamazdı. Transilvanya, onun beşiğiydi, insanların her şeyi öğrendiği okuydu, benliğini koruyan sihirdi. Titulescu, Transilvanya'nın sadece Romanya siyasetinin kalbi olmadığını; haritaya bakıldığında aynı zamanda politik coğrafyasının kalbi olduğuna da vurgu yapıyordu. Yapılan bu toplantı ve mitinglerden sonra Romanya bütünlüğünün sağlanabilmesi için toplanan destek hem politik elit hem de taban örgütlenmesi anlamında çok ciddi boyutlara ulaşmıştı²⁷.

1916 geldiğinde, Brătianu gittikçe daha az seçeneğe sahipti ve Romanya'nın tarafsızlığının devamı için bahaneler üretmeye başlamıştı. Verdun ve Somme'deki kanlı savaşların arifesinde, İtilaf Devletleri (özellikle Fransa) Romanya'nın harekete geçmesi konusunda gittikçe daha fazla ısrarcı olmaya başlamıştı. Bunun yanında, İtalya'nın savaşa girmesi, Avusturya-Macaristan için yeni bir cephe açarken, Rusya'nın Galiciya'daki saldırısı İkili Monarşi'nin kuvvetlerini yenilgiye uğratmıştı. Bu gelişme Avusturya-Macaristan ve İtilaf Devletleri arasındaki uyumsuzluğu giderek artırmış (Doğu Avrupa üzerinde), öyle ki Romanya savaşa girmeden, Romanya'nın bölgesel düzenini parçalayabilecek düzeye gelmişti.

St. Petersburg, Londra ve Paris'le devam eden pazarlıklar ilk başta yavaş ilerliyordu çünkü Romanyalılar, İtilaf Devletlerinden Transilvanya'nın, Banat'ın ve Bukovina'nın Romanya ile birleşeceği konusunda yazılı garanti alma konusunda ısrar ediyorlardı. Buna karşın, İttifak Devletlerinin teklifi ise Besarabya ve Bukovina'nın devri ve Transilvanya'daki Romenler için daha iyi statü ve bir de Almanya ile 1915 yılında yapılan avantajlı bir ekonomik anlaşmanın imzalanmasını kapsıyordu. Rusya'nın Galiciya'daki saldırgan tutumuyla ilgili belirsizlik 1916 yılında durmuş ve batı mevzilerinde savaşın tıkanmaya başlaması Romanya'nın elini güçlendirmişti. Bu koşullar altında Romanya'nın savaşa katılma kararı nihayet verilmiş oldu.

Romanya ve İtilaf Devletleri arasındaki politik ve askeri anlaşmalar Bükreş'te 17 Ağustos 1916 tarihinde imzalandı²⁸. Müttefikleri Romanya'nın Transilvanya, Banat ve Bucovina üzerindeki haklarını tanıdılar ve bu bölgelerin Romanya Krallığı ile savaş sonrası barış konferansı sırasında bütünleşmesi konusunda resmi söz verdiler (Romanya bu konferansa eşit ortak olarak katılacaktı).

27 **Epoca**, no 161/14.06.1915.

28 **A.N.I.C.**, fond Casa Regală, dosar 20/1916.

Anlaşma iki kısımdan oluşuyordu: birinci bölüm politik anlaşma (yedi maddede içeriyordu) ve ikinci bölüm askeri anlaşma (on yedi maddeden oluşuyordu)²⁹. Romanya Hükümeti, askeri anlaşmadaki koşullara dayanarak Avusturya-Macaristan'a 28 Ağustos'ta savaş ilan edecekti. Politik anlaşmaya göre bunun karşılığında alttaki bölgeleri alacaktı:

- Macaristan kontrolündeki Transilvanya, Crişana ve Maramureş bölgeleri ancak etnik Romen çoğunluk ve Macar ve Alman azınlıklarla birlikte, batı sınırı Tisa nehrine kadar;
- Macaristan yönetimindeki Banat bölgesi, karma Macar, Romen, Alman ve Sırp nüfusuyla birlikte;
- Avusturya yönetimi altındaki Bukovina bölgesi, karma Romanya-Ukrayna nüfusuyla birlikte.

Politik anlaşmanın V. Maddesinde, imza atanlar ayrı bir barış anlaşması yapmayacaklarına söz veriyorlar ve aynı zamanda İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya, Romanya'nın nihai barış anlaşmasında Madde IV'ten gelen bu bölgelerle birleşmesine bağlı kalıyorlardı. Yine bu anlaşmanın VI. Maddesine göre, İtilaf Devletleri aynı zamanda Barış Konferansında Romanya'nın müttefikleriyle eşit haklarla temsil edileceğini garanti etmişlerdi. VII. Madde imza eden devletleri genel bir barış anlaşması sağlanana kadar anlaşmanın gizliliğini sağlamaları konusunda zorunlu tutuyordu.

Askeri anlaşma, Romanya'nın Avusturya-Macaristan'a güneyden saldırı düzenlerken, Rusya'nın Romanya'ya Transilvanya bölgesinde yardım etme amacıyla Avusturya mevzilerine saldırı başlatacağını belirtiyordu. Aynı zamanda Rusya Üst Komutası, Dobruca'ya, mevzileri Bulgaristan yönünden arkadan gelebilecek saldırılara karşı korumak için iki piyade bölüğü ve bir süvari sınıfı gönderme sözü vermişti. Ayrıca Fransa ve İngiltere, Bulgaristan'ı savaş dışı bırakmak amacıyla Selanik mevziisinden bir saldırı başlatmayı garanti ediyorlardı.

Romanya askerleri Transilvanya'ya harekete geçtiğinde, İtilaf Devletleri eş zamanlı olarak Romanya'ya silah ve mühimmat temin edecek; aynı zamanda Dobruca'da Rus ordusuyla iş birliği sağlanacak ve Selanik bölgesinde Bulgaristan'a, Galiçya bölgesinde Avusturya-Macaristan'a karşı harekete girişilecekti. Bunun karşılığında, Romanya Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etmek ve İttifak Devletlerine karşı saldırı başlatmak zorundaydı.

29 Eliza Campus, *a.g.e.*, s. 122.

27 Ağustos 1916 sabahında, Cotroceni Palace'da Kral Ferdinand'la birlikte bir Kraliyet Konseyi toplantısı düzenlenmişti. Toplantıda İttifak Devletlerini destekleyen muhalefet grubu ile Üçlü İtilafı destekleyen hükümet yetkilileri arasında derin tartışmalar yaşandı. P.P. Carp, görüşmeler sırasında: "Alman hegemonyası bizim kurtuluşumuz anlamına gelmektedir ve Rusya hegemonyası ise bizim sonumuzdur çünkü biz onların İstanbul'a giden yolları üzerinde duruyoruz... Zafer kazanan bir Rusya, Romanya'da Hohenzollern hanedanlığına tolerans göstermeyecektir." diyerek İttifaklardan yana tavır koymuştur³⁰. Kral Ferdinand, P.P. Carp'a yanıt vererek, "hanedanlık ülkenin kaderidir, onunla birlikte kazanıp, onunla birlikte kaybedecektir... Benim hanedanlığım Romanya'dır... Romanyalılar benim amcam Kral I. Carol'u buraya Tuna ağzına Alman hanedanı yapmak için değil, milli bir hanedanlık yapmak için getirmişlerdir ve bu milletin verdiği görevimi tam olarak yerine getirme onuruna erişmek için hanedanlık hakkıma sahip çıkıyorum..." sözleriyle Romen hükümetinin ulusal çıkarlar doğrultusunda en doğru kararı vereceğine vurgu yapmıştır³¹.

Romanya, İtilaf Devletleri ile yaptığı askeri antlaşma mucibince Rusya'dan 300 ton cephane alacaktı; Brătianu bu anlaşmayla tatmin olmuştu ancak bu şartın yerine gelemeyebileceğini düşünmemişti. Yapılan uzun tartışmalardan sonra Romanya Krallık Konseyi, İtilaf Devletleriyle anlaşma yapmaya karar verdi ve 27 Ağustos'ta Romanya Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etti. Hemen akabinde aynı gece 440.000 kişilik üç orduyla Güney Karpat dağları geçitlerinden ilerlemeye başladı.

Liberal Hükümet, tamamen hazırlıksız bir orduyla savaşa girmiş; düşmanların karşı saldırıları kabiliyetini hiç değerlendirmeye almamış ve savaş planını İtilaf Devletlerinin sözlerine dayandırmıştı. Tarafsızlık yılları boyunca süregiden yozlaşma ve düzensizlik savaş operasyonlarının tam ortasında gündeme gelmişti. Fransız Askeri Ateşesi General Berthlot, durumu en doğru şekilde şu sözlerle özetlemişti: "Romanyalılar, bozuk organizasyondan çok hoşlanır."³² Askeri ilerleme planı Transilvanya, Dobruca ve Tuna'da hücum şeklindeydi. Romen hükümetinin planına göre İtilaf devletlerinin de desteğiyle kısa sürede Büyük ve Birleşik Romanya'nın sınırlarına ulaşılabilecekti.

30 Florin Constantin, **O istorie sinceră a poporului român**, Enciclopedic, București, 1999, s. 257.

31 **a.g.e.**, s. 258.

32 **a.g.e.**, s. 258.

Sonuç

1916 yılına gelindiğinde yukarıda ayrıntılı şekilde açıklanan iç ve dış faktörler bir bütün halinde, Romanya Hükümetine ve Kralına, İtilaf Devletlerine karşı herhangi bir söz vermemesi gerektiğini telkin ediyordu. Ancak uluslararası politika alanında yaşanan gelişmeler, Romanya dış politikasını çöktürmüştü. Temmuz 1914 tarihindeki uluslararası kriz, büyük devletleri, politik-askeri ortaklıklar yapmak konusunda harekete geçirmişti. Dünya gitgide küresel bir anlaşmazlığa doğru sürükleniyordu. Romanya diplomasisi konumunu netleştirmek zorundaydı. İki politik-askeri grup, yaklaşan savaş karşısında Romanya'nın yardım alabilmesini istiyordu. Bu durumda Romanya'ya yönelik diplomatik savaş yeni bir aşamaya giriyordu.

Romanya dış politikasındaki yön değişimi, Üçlü İtilaf Devletlerinin Bükreş'teki yoğun diplomatik faaliyetleriyle etki altına alınmıştı. Romanya'nın Avusturya-Macaristan ile ilişkilerindeki bozulma, İtilaf Devletleri olarak büyük güçlerin Romanya'yı kendi saflarına çekmeye yönelik politikaları uygulama yönünde teşvik ediyordu. Şimdiye kadar gördüğümüz üzere, bunlardan en aktif olanları Fransız ve Rus diplomasisiydi. Romanya'yı İttifak Devletlerinden ayırmak için kullanılan araçlarla ilgili bazen fikir ayrılıkları olsa da, iki diplomasi etkin şekilde iş birliğine gitmiş ve kilit rol üstlenerek ama kararlı şekilde Romanya'nın dış politikasını yeni bir yola çevirmişlerdi.

Bükreş'teki karar vericiler, Romanya dış politikasını farklı yöne sevk eden gerçek "*sürükleyici gücü*" temsil eden Romen ulusunun, ülke içi etkilerinin hayati öneme sahip olduğunu 1916 yılında vermiş oldukları kararlarla ispatlamışlardır. Romanya'nın küçük bir ülke olsa da gelecekte uluslararası barış konferansında eşit hakların verilmesi bağlamında ulus olarak tanınma hakkını elde etmesi, iki yıllık sürede sürekli ve oldukça zor bir dönemden geçilerek kazanılmıştı.

KAYNAKÇA

1. Arşivler

A. Arhivele Ministerul Afacerilor Extene/ Romanya Dış İşleri Bakanlığı Arşivi

Fond Turcia, vol. 6-14

Fond Dosare speciale

Fond 41/1914 (Primul Război Mondial), E2, II. Kısım

B. Arhivele National Istorice Centrale/ Romanya Ulusal Arşivleri

Fond Casa Regală

C. Biblioteca Națională a României (Romanya Milli Kütüphanesi)

Fond Saint Georges

Fond Brătianu

2. Araştırma Eserler

BĂRBLESCU, M., Deletant, D., Hitchins ve diğerleri, **Istoria României**, Enciclopedică, București, 1998.

BRĂTIANU, Ionel I.C., **Cuvintele unui mare român. Fragmente din discursuri 1914-1927**, Craiova, 1928.

CAMPUS, Eliza, **Din politica externă României**, Politică, București, 1980.

CONSTANTINIU, Florin, **O istorie sinceră a poporului român**, Univers Enciclopedic, București, 1999.

DRIAULT, Edourd , **La Question d'Orient 1918-1937**, Paris, 1938.

DUCA, I.G., **Memorii**, vol. 1-2, București/Timișoara, 1992, 1993.

GANE, C., **P.P. Carp și locul său în istorie**, vol. 1, Editura Ziarului Universul, București, 1936.

IORGA, Nicolae, **Istoria războiului balcanic**, București, 1915.

IORDAHE, A., **Reorientarea politică a României și neutralitatea armată: 1914-1916**, Paideia, 1998.

KIRIȚESCU, C., **I.I.C. Brătianu, în pregătirea războiului de întregire**, București, 1936.

MAIORESCU, Titu, **Viața politică a României sub domnia lui Carol I**, Humanitas, București, 1994.

MAIORESCU, Titu, **România, Războaiele balcanice și Cadrilaterul**, Machiavelli, București, 1995.

MARGHILOMAN, Alexandru, **Note politice**, Volumul I-III, Editura Scripta, București, 1993-1995.

MATHES, William L., “Czernin, Count Ottokar (1872–1932)” (Ed.) Spencer C. Tucker, **The European Powers in the First World War: An Encyclopedia**, New York, 1996.

NEAGOE, Stelian, **Oameni politici români**, Editura Machiavelli, București, 2007.

NICOLESCU, Nicolae C., **Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862-2006)**, București, Editura Meronia, 2006.

NUȚU, Constantin, **România în anii neutralității 1914-1916**, București, 1972.

SCURTU, Ioan, **Personalitatea lui Ion I. C. Brătianu**, Museion, București, 1992.

TRONCOTĂ, Cristian, **Istoria serviciilor secrete românești**, Ed. Ion Cristoiu, București, 1999.

3. Gazeteler

Adevărul

Epoca

Universul

Neamul românesc